

va és milliárd dollár vagyonokat elvesztve menti meg hazáját a pusztulástól, és rabságtól. A legnagyobb erőfeszítés után néhány más néppel együtt az Egyesült Államoknak végül is sikerül a támadót visszaverni és területét elfoglalni. Mindezt képzelje el magának Mr. Perkins és tegye fel a kérdést, ilyen körülmények között természetes volna-e, ha az amerikai nép kétszeres gondot fordítana határai megvédése és a szomszédos országokban baráti kormányok létesítése érdekében? Nem volna-e érthető az is, ha az amerikai nép gondoskodna arról, hogy váratlanul semmilyen esemény ne érhesse.

Még egy utolsó megjegyzés. Mr. Perkins levelében fogadást köt, hogy a »Novoje Vremja«-nak nem lesz bátorsága levelét leköszölni. Ujból ismételik, a fogadást elvesztette. Kérdésemre adott válaszait a cikk elején felsoroltuk, viszont azt a cikket, amely Mr. Perkins levele megírására készítette, sehol sem közölték teljes egészében az Egyesült Államokban, csak egyes lapok hoztak rövid, nem mindig pontos kivonatokat belőle. Reméljük, Mr. Perkins (és nemcsak ő) le tudja vonni ebből a szükséges következtetéseket.

A DUNA-KÉRDÉS

Irta: Sulhóf József

Az ez évi április—májusi és június—júliusi párizsi négyhatalmi értekezleten, a Balkán-államok békeszerződésének előkészítése során felmerült a Duna-kérdése is. Megoldása súlyos nehézségekbe ütközött, mert a támadásra készülő imperialista reakció a békeszerződéseken keresztül akarja visszaszerezni hatalmi támaszpontjait Közép- és Délkelet-Európában.

Addig, amíg a Földközi-tengeri útvonal meg nem nyílt a Suez-i csatornán keresztül, Anglia csupán az európai egyensúly érdekében tartotta fent támaszpontjait a Balkánon és a Dunán, amely Európa ezen részének kulcsát jelentti. A gyarmati vonal megnyitása óta még fontosabb szerephez jutott az imperialista erőviszonyok kiegyensúlyozása a Dunán és a második világháború után egy újabb imperialista hatalom, az Egyesült Államok lépett fel ennek a politikának a védelmében. Az amerikai imperializmus nemcsak angol nyomokon halad, hanem egyben felhasználja a gyengülő Brit birodalmat eszközként, hogy annak hatalmi állásán keresztül valósítsa meg és építse ki »világhatalmi« helyzetét. Folytatja a bekerítési és bekelelési politikát az egyensúly és ellen-súly megteremtésére.

Az imperializmus ugyanazokkal az eszközökkel és ugyanazon népek ellen lép fel a Dunán most, mint százharminc év előtt. Főcélja ma is az, hogy ráerőszakolja akaratát ezekre a népekre és így a legnagyobb előnyöket élvezze a legkisebb ellenszolgáltatások ellenében. Egyben felkészül arra is, ami az imperializmus természetéből rejlik: a várható összefütközésekre és ugyanakkor, amikor kereskedelmi támaszpontokat épít ki a tőke hatalmi állásának megerősítésére, egyben katonai támaszpontokat is gyekszik előkészíteni.

A NEMZETKÖZI DUNABIZOTTSÁG

A Duna nemzetközi jelentősége természetesen a tőkés rendszer fejlődésével párhuzamosan növekedik. Az addigi gazdasági helyzetben, a kibővült gazdasági kereskedelmi forgalmában a Dunának nem volt különösebb jelentősége, sőt az emberi erővel vontatott hajók forgalma nem is biztosított akkor

költségmegtakarítást, amely lényegesen növelte volna a hasznot. Csak amikor az iparosodás megindulásával a megnövekedett forgalomban fokozott szerephez jut a szállítás eszköze és költsége, akkor irányul a figyelem egyre fokozódó mértékben a Dunára. Viszonylagosan nagyon hamar, már 1815-ben megtörténik az első lépés a nemzetközi dunai forgalom szabályozására. Metternich, a bécsi kongresszus szervezője előre biztosítani kívánta Ausztria hatalmi helyzetét a Dunán. A bécsi kongresszus egyezményének 108—116. szakaszában előírták egy olyan nemzetközi bizottság kiküldését, amely a Duna nemzetközi forgalmának zavartalanságát biztosítja. A rendelkezések lényegében Ausztriát és Oroszországot bízzák meg a bizottság megszervezésével, minthogy Ausztria a leginkább érdekelt fél, Oroszország viszont hatalmi helyzetéhez jutott a Balkánon. Ennek az állásnak volt támaszpontja a Duna. Anglia viszont, habár Ausztriára szüksége volt Napóleon miatt, Oroszország erősítésével kívánta megteremteni az egyensúlyt Ausztriával szemben.

Tulajdonképpen a bécsi kongresszusi egyezménynek ebben a néhány szakaszában indították el azt a vetélykedést a Balkánon, amelynek alapján a Balkánt utóbb Európa puskaporos hordóivá avatták. Ausztria sem ellenazte túlságosan az orosz előretörést a Duna alsó szakaszán, minthogy az alsószakaszon és a tonkótánál akkor a törökök álltak és Oroszországra hárult a feladat, hogy kiharcolja útját a Fekete tengerről a Földközi tengerre. Anglia, habár akkor még a Földközi tengeri útvonal nem létezett, követelt útját az oroszok ellen bízatta a törököket és így itt is fentartotta az egyensúlyt.

A bécsi határozatok által megteremtett bizottság érintkezésbe lépett a törökökkel is, de a hajózás rendezése csak lassan és nehézkesen fejlődött. A természetes akadályok elhárítása, az első szabályozási munkálatok elvégzése és a hajózás rendezése volt a bizottság feladata. A gőzhajózás megindulása rohamos fejlődést és fellendülést idézett elő a Dunán és elkerülhetetlenül szükségessé vált a bizottság munkakörének felkészítése is.

1856-ban a török-orosz ellentéték rendezésére összeülő párizsi kongresszuson a Dunán véglegesített a nemzetközi rendszert azzal, hogy a későbbi nevén Nemzetközi Dunabizottságnak nevezett bizottságot megerősítik hivatalában. Ausztria, mivel ragaszkodott ahhoz, hogy a Dunán megtartsa fennhatóságát és ellenőrzési jogait, kieszánczta, hogy a bizottság székhelyét Bécsben állítsák fel és erre a célra a Burg épületében biztosított helyiséget a bizottság hivatalos irodái és iktatásai számára. Maga a bizottság két évtizeden keresztül csupán időszakonként jött össze, csak a berlini kongresszus után alakult át állandóvá és ekkor — bár a végrehajtó hatalmak között csak a dunai államok szerepeltek, — a jóállást nyújtó hatalmak között már ott állott Anglia és Oroszország is.

A bizottság hatáskörébe tartozott a partok felügyelete, a kikötők ellenőrzése, a forgalom szabályozása, a kikötői illetékek megállapítása, a parterősítések elrendelése, az árszabályozások és folyamatszabályozások irányítása. Gondoskodnia kellett a hajózás folyamatosságának és zavartalan menetének minden munkájáról és a dunai államoknak minden a Dunát érintő kérdésében és intézkedésben a Nemzetközi Dunabizottság hozzájárulását kellett kérni. Ezzel szemben a Duna-bizottság nem hajthatta végre rendelkezéseit önhatármilag, mert erre eszközök és megfontoló lehetőségek nem állottak rendelkezésére. Köteles volt intézkedéseivel az érdekelt államok kormányaival hozzájárulását kikérni. Csak akkor intézkedhetett a bizottság saját hatáskörében, ha az érdekelt állam olyan kérdésben tagadta meg hozzájárulását valamely intézkedéshez, amely befolyásolta a hajózás zavartalan menetét. A szavazó államoknak kellett gondoskodniuk arról, hogy ilyen esetekben a bizottság határozatait kellő súllyal támasztsák alá. Erre azonban mindössze két esetben került a sor. Az egyik intézkedést Szerbiával szemben fogantatosították.

AZ EURÓPAI DUNABIZOTTSÁG

A szabályozási munkák során rendezni kellett a tonkolat kérdéseit is. Végleges formát ez a rendezés csak akkor kapott, amikor a párizsi kongresszuson megalakult az Európai Dunabizottság. Ennek feladatává tették a Duna-delta vidékének rendezését. Tekintettel az akkori viszonyokra, amelyek Törökországban voltak, erővel kézzel kellett hozzáférni a rendezéshez. Ez csak úgy volt lehetséges, ha olyan bizottságot küldenek ki, amely a szükséges anyagi eszközökön kívül korlátlan intézkedési joggal rendelkezik. Miután sikerült a Portától kieszközölni a bizottság területenkívüliségét, Anglia, Franciaország, Ausztria, Oroszország és Törökország részvételével alakult meg a bizottság. Galactól Brailáig terjedt a hatásköre. A tonkolat vonalainak biztosításán kívül a forgalom nemzetköziségét, nemcsak tanácsadásokkal segítette elő, hanem azzal is, hogy teljesen önállóan rendelkezett. Maga intézte a partvédelmi munkákat, szabályozásokat kikötőépítéseket, ellenőrizte a kikötőilletékeket, biztosította a hajójáratok zavartalanását, a rakodóforgalmat, az átrakodást, vagy a tengerjáró hajók árusztatását. A berlini kongresszus még csak megerősítette munkakörében ezt a bizottságot és az akkor keletkező Románia nem emelhetett szót ez ellen.

Minthogya a bizottságnak rendelkezési joga van a maga területén tekintet nélkül a román kormány intézkedéseire, vagy azok ellenére is, a román állami érdekek hamarosan ellentétbe kerültek a bizottság munkájával és az összeköttetések gyakran eléggé kiéleződtek. Az első imperialista világháború után Románia nyújtott követelt, hogy kiszakított területét visszakapja, a területenkívüliséget megszüntesse és állami fennségjogait érvényesíthesse Galactól Brailáig is. A nagyhatalmak azonban a bizottság fentartása mellett döntöttek.

A párizsi környéki békeszerződések rendelkezései mind a két bizottságot fentartották, sőt jog és munkakörében megerősítették, csupán a hatalmi átcsoportosítás érvényesült. A szerződések mindegyike kimondja, hogy a Duna nemzetköziségét külön Duna-alkotmánnyal rendezik, amely kötelező valamennyi államra és amelynek érvényesítését az érdekelt államokon kívül, amelyek hivatalból tagjai a bizottságnak, a nagyhatalmak közül Anglia, Franciaország és Oroszország szavatolja. Oroszország — akkor már Szovjetországgal — kimondta a szavatozó hatalmak közül az Osztrák-Magyar Monarchia megszünt és Németország még nem volt nagyhatalom. Helyükre lépett ez a három állam, amelyek közül Anglia kezdettől fogva szerepet vállalt az Európa-Dunabizottságban, Franciaország csak közvetítőként szerepelt eddigi időre és az egyensúlyt Oroszország jelentette, amely akkor — ugyanígy, mint most — függő helyzetben volt Angliával szemben. Románia minden tiltakozása ellenére az Európa-bizottságot nemcsak nem szüntették meg, hanem jogköreit kiszélesítették, saját rendőrséggel egészítették ki, saját bíróságot állítottak fel mellette és ezek az intézmények lártak el nemcsak dunai ügyekben, hanem a területükön történt minden bűncselekmény tekintetében is.

A Duna-alkotmány a békeszerződésekkel egyidejűleg készült és a békeszerződésekkel egyidejűleg történt meg annak törvényhatalmát az összes érdekelt államokban. A Nemzetközi Dunabizottság az alkotmány alapján kiszélesített hatáskörhöz jutott, amire az Osztrák-Magyar Monarchia széthullása után az utódállamok között valóban szükség volt. Anglia és Franciaország annak érdekében, hogy a német nyomásnak számokra kevésbé veszélyes irányt szabjanak, teljesen visszavonultak a Balkánról és Közép Európából. Gazdasági egyeduralmat biztosítottak Németországnak azért a Drang nach Ostent amúgy is ezen az útvonalon keresztül akarta megvalósítani. Ez a vonal annál inkább megfelelt a nemzet-szocialista politikának, mivel az kezdettől fogva arra kényszerítette a Dunán. Úgy építette ki, hogy a versaillesi szerződéssel együtt felmond-

ta a Nemzetközi Dunabizottságban vállalt kötelezettségeket is. (Ez egybeesett Ausztriának Németországhoz való csatlóásával). Hitler egyben felmondta a vendéglátást a bizottságnak, amely 1938 június 30-ikára kénytelen volt kiköltözni a Burgból és Bécsből.

NÉMET URALOM A DUNÁN

A Duna nemzetközisége 668 kilométeren megszűnt. A területenkívüliséget élvező bizottságot Németország nem tűrte meg tovább és megbízottait a bizottságból visszahívta. Egyidejűleg Németország bejelentette az érdekektől duni államoknak, hogy nem kívánja megszüntetni a Duna nemzetközi forgalmát, azonban azt kétoldalú szerződések keretében kívánja rendezni az érdekektől hatalmakkal. Így akarták a duni forgalmat a korábbi nemzetközi kötelezettségek kiküszöbölésével megszüntetni és természetesen, hogy az akkori kormányfőrőlak készségesen vállalták a németek által szabott feltételeket. Anglia szerepe megszűnt a Dunán. Franciaország elveszítette minden befolyását és a három nagyhatalom közül csupán Olaszország jutott szerephez — Magyarországon keresztül.

Olaszország Trieszten keresztül a kikötőre kényszerült Magyarországot bevonta saját érdekkörébe, Németország ugyanezt a Dunán rendezte meg. A feltételek, amelyeket a kétoldalú szerződésekben az egyes duni államok számára szabott — egyenlőtlenek voltak. Valóságos versengés indult meg a jobb feltételek elérésére és teljesen közömbös volt számukra az is, hogy a németek a kedvezőbb feltételeket csak politikai ellenszolgáltatások ellenében adták. A kétoldalú szerződések egytől-egyig arra irányultak, hogy teljes és korlátlan uralmat biztosítsanak Németország számára a Dunán. Szabadkikötőket kaptak Romániában és Magyarországon; szabad rakártelepeket Jugoszláviában és mindezeket úgy szervezték meg, hogy a telepek egyben katonai támaszpontok is voltak.

A német uralom a Dunán mindössze hat évig, 1938-tól 1944-ig tartott azaz, hogy a háború alatt a megszállás idején a német fennhatóság korlátlanná vált a megszállott államokban és bizonyos formái korlátozások alatt állott a csatlósállamokban. Súlyos hátrányt jelentett ez az egyeduralom — a politikai vonatkozásoktól eltekintve — a duni szabályozás szempontjából és, mert a nemzetközi bizottság hatáskörének megszüntetével a mederkotrás, a kikötőpart rendezése, a felkötők szabályozása, az árvédelmi munkák egyöntetű biztosítása megszűnt, sőt 1941-től kezdve már egyáltalán elmaradtak ezek a munkálatok. Még hosszú időbe telik, amíg a Duna hajózási vonalát annyira megtisztítják, hogy a forgalmat akadálytalanul lebonyolíthassák.

A következmények már mindenesetre mutatkoznak és kétségtelen, hogy a kérdést nemzetközi vonatkozásban rendezni kell.

A forgalom lebonyolításához szükséges legfontosabb eszközök, a hajók azonban hiányoznak. Linz környékén mintegy hétszáz hajó, uszály, dereglye, motorosuszály, vontatógőzös és egyéb hajózási alkalmatlanság áll a Dunán úgy, hogy a legtöbb hajón a személyzet is ott állomásozik. A Duna felsőszakaszán ezenkívül a németek által már korábban zsákmányolt hajók állnak. Vádateménnyel az amerikai megszállási övezetbe tartozik. Annak ellenére, hogy a potdami egyezmény értelmében az amerikai hatóságok kötelesek visszaadni mindazon vagyon tárgyakat, amelyek igazolhatóan szövetséges — jugoszláv, vagy csehszlovák — eredetűek, az amerikai parancsnokság ezt megtagadta. Sőt, a parancsnok nyíltan kijelentette, hogy a hajók ellenében engedményeket kell kapniuk.

A DUNAI HELYZET A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

A dunai államok között a második világháború után úgy határozták meg a különbséget, hogy egyik oldalon állnak a szövetséges, másik oldalon a legyőzött, vagy felszabadított volt osztrák államok. A megkülönböztetés azonban csak alakú és mindössze a potsdami értekezézig tartott. A potsdami értekezlet még nem ért véget, amikor egyes angol-amerikai megszállóhatóságok Németországban megkezdték a bomlasztó munkát az elhurcolt hajók személyzetének sorában. Mesterséges kivándorlást szítottak és ezzel mutatták meg azt az irányt, amelyet politikájukban követni kívánnak.

A hatalmi csoportok ugyanúgy, mint bárhol másutt, a Dunán is szembe fordultak a demokráciákkal. Németország, mint teljesen kiszolgáltatott terület, korlátlannal rendelkezésükre áll, Ausztria politikai viszonyai úgy alakultak, hogy a szovjet segítségre rákényszerült Ausztria inkább angol-amerikai segítséget kért és ígéreteket kapott. Csehszlovákia ugyanúgy, mint Jugoszlávia, kényszer-körülmények közé került azáltal, hogy hajóit nem adják vissza, csak bizonyos politikai és gazdasági feltételek ellenében, amely feltételeket az angolok és amerikaiak kívánják diktálni. Magyarország ugyancsak ígéretet kapott arra, hogy visszakapja elhurcolt hajóit. A feltételek azonban olyanok, hogy Magyarország egyelőre azokat nem teljesítheti. Bulgáriával és Romániával szemben, amelyek szovjet megszállás alatt állnak, teljes mértékben érvényesítik a gazdasági és politikai nyomásgyakorlás eszközeit, hogy a felszabadult népeket eláramoltassák demokratikus kormányzatoktól.

Ebben a helyzetben és ilyen eszközök mellett került a dunai kérdés a párizsi nagyhatalmi külügyminiszteri értekezlet elé és természetesen nem sikerült megoldást találni. Az az elintézés, amit elfogadtak — alániják az érdekeit államoknak, hogy a négy nagyhatalom vezetésével kössenek nemzetközi egyezményt — egyáltalán nem biztosítja a rendezést. Az új demokratikus államok semmilyen feltételek mellett és semmilyen körülmények között sem hajlandók politikai engedményeket tenni és letérni a demokrácia útjáról. A nagyhatalmak viszont olyan eszközökhöz folyamodtak, amelyek sértők a kis nemzetekre. Angliának és Amerikának imperialista törekvések és üzleti célkitűzések lebegnek szemük előtt, amikor a Dunán a korlátlan nemzetközi forgalmat kívánják biztosítani. A dunai államok viszont, amelyek túlságosan gyakran voltak az imperialista érdekelemtékek ütközési között, nem hajlandók beengedni az idegen imperializmust a dunai államok közé, mert ismerik ennek az eljárásnak a természetes következményeit.

Jugoszlávia számára különösen fontos ennek a kérdésnek a tisztázása, mert szoros összefüggésben áll Trieszt kérdésével. Károly Edvárd egyik párizsi nyilatkozatában az összefüggéseket a következőképpen határozta meg:

»Magától értetődik, hogy Jugoszlávia kész baráti alapon együttműködni más országokkal és a minél szorosabb gazdasági kapcsolatok érdekében elfogad bizonyos tényleges nemzetközi kötelezettségeket, ha azok nem csorbítják fennségjogait és nem jelentenek közvetlen beavatkozást gazdasági függetlenségükbe. De ugyanakkor, amikor egyik oldalon nemzetközi együttműködés nevében olyan rendszer megteremtését követelik a Dunán, amely Jugoszlávia részéről súlyos áldozatokkal jár, a másik oldalon ugyanezt a nemzetközi gazdasági együttműködést lehetetlenné teszik — ismét Jugoszlávia kárára azzal, hogy elvitatják Triesztre való jogát. Ezt teszik azon ismert tény ellenére, hogy a dunai államok gazdasági érdekei, valamint a nyugateurópai dunai és középeurópai államok együttműködése csak úgy lehet zavartalan és biztonságos, ha Triesztet Jugoszláviához csatolják. Két különböző mértéket alkalmaznunk nem lehet. A dunai és középeurópai államok érdekeit egy-

formán meg kell védeni a Dunán és Triesztben. A dunai államok csak ebben az esetben tudnak független államként együttműködni más országokkal.

Más szavakkal ez azt jelenti: a dunai államok nem tűrik többé, sem Triesztben, mégkevésbé a Dunán, hogy idegen érdekeket, imperialista hatalmi törekvéseket ékeljenek a demokratikus kisállamok közé és ugyanígy, mint Mussolini tette, amikor Magyarországot Trieszttel zsarolva, csatlósai sorába kényszerítette, most az egyik, vagy másik dunai államot ugyanezekkel az eszközökkel és ugyanígyen körülmények között arra használják fel, hogy megbontsa a dunai államok szoros együttműködését és a békétlenség keletkezésével elősegítse az idegen imperialista törekvések megvalósulását. A dunai kérdést az érdekelte államok maguk akarják rendezni úgy, ahogyan az érdekeiknek legjobban megfelel. A béke és biztonság szempontjai azt követelik, hogy a szövetségesek ne csak ne nehezítsék meg a dunai államoknak ezt az együttműködését, hanem segítsék elő azt, nem szabad, hogy berepülhöz jussanak a Dunán azok az erők, amelyek a harmadik háborúra uszítanak és előből a szempontból a Duna-probléma a világbéke problémája, amelynek helyes, vagy helytelen megoldásán is áll, vagy bukik a jövőendő fejlődés nyugalma és a dunai államok biztonsága.

A LENINIZMUS LEGHATALMASABB MŰVE

Irtta: Alekszandrov Alekszander

II.

A trockisták és buharinisták elleni harcban Sztalin kifejtette Lenin tanítását a szocializmus fölépítésének útjairól a Szovjetszövetségben, az ország gyáriparosításáról, mint az Sz. K. (b) P. vezérfonaláról, a mezőgazdaság kollektivizálásáról és a kulákok, mint osztály felszámolásáról a teljes kollektivizálás alapján. Amíg a trockisták szerint a középparaszt kiskereskedő és kisbirtokos és ilyenképen lehetetlenség vele szövetégre lépni, a tőkés rend jobboldali visszaállítói megtagadták kisbirtokosi tulajdonságainak szocialista átváltoztatását és a parasztságnak teendő állandó engedmények politikáját hirdették, a kulák »békés belenövését« a szocializmusba. Addig Sztalin behozonyította, hogy:

»A leninizmus föltétlenül a parasztság alapvető tömegeivel való szövetség alapján áll, a középparasztokkal való szövetségért küzd. De nem akármilyen, hanem az olyan szövetségért, amely biztosítja a munkásosztály vezető szerepét, megszilárdítja a proletár diktatúrát és megkönnyíti az osztályok megsemmisítését.«

A munkásosztály és a parasztság szövetségéről szóló tanítás által vezetve, amely tanítást Sztalin fejlesztett ki és alkalmazott a valósághoz, a Párt pozíciójává zúzta a trockista-buharinista kihívásokat, a parasztságot a kulákság felszámolásáért folyó harc útjára fordította, a kollektivizálás útjára és megvalósította és megszilárdította a kollektív rendszer győzelmét a Szovjetszövetségben. Ily módon az országon belül véglegesen megsemmisültek a tőkés rend visszaállításának utolsó forrásai is! Ez az Októberi forradalom lendületével és jelentőségével egyenlő óriási forradalom nem valósulhatott volna meg Sztalin hatalmas elméleti munkája nélkül, amely megvilágította harcunk útját és módszereit. Sztalin Lenin nyomdokában haladva kifejlesztette a nemzeti kérdés marxista-leninista fölfogását. Még 1913-ban jelent meg híres munkája: »A marxizmus és a nemzeti-gyarmati kérdés«, amely Lenin